

Redukcjonizm genologiczny we współczesnej prasie poradnikowej dla kobiet

EWA BULISZ
(Lublin)

Głównym przedmiotem moich rozważań będzie pojęcie redukcjonizmu genologicznego, który jest reprezentatywną cechą współczesnej prasy kobiecej. Punktem wyjścia przedstawionych analiz będzie próba poszukiwania przyczyn występowania tego zjawiska, a następnie opis modyfikacji i przekształceń, jakim ulegają gatunkowe formy wypowiedzi w wyniku uruchomienia tego mechanizmu. W centrum zainteresowań stawiam architekturę tekstów prasowych.

Za materiał badawczy posłużył mi najpopularniejszy na polskim rynku wydawniczym miesięcznik o charakterze poradnikowym, zatytułowany „Dobre Rady” (DR)¹, który według danych Związku Kontroli Dystrybucji Prasy w 2013 r. ulokował się na pierwszym miejscu pod względem liczby sprzedanych egzemplarzy wśród pism specjalistycznych². Modelową adresatką pisma jest idealna pani³, kobieta łącząca w życiu codziennym rolę żony i matki. Tematyka po-

¹ „Dobre Rady” to miesięcznik ukazujący się na polskim rynku wydawniczym od września 2002 r. Jego wydawcą jest Burda Media Polska Sp. z o.o. Obecnie funkcję redaktora naczelnego pełni Agnieszka Wierzbicka. Miesięcznik można nabyć w cenie 1,50 zł.

² W 2013 r. średni jednorazowy nakład miesięcznika „Dobre Rady” wynosił 560 tys. egzemplarzy. Źródło: raport przygotowany przez Związek Kontroli Dystrybucji Prasy dla portalu Wirtualne Media, dostępny na oficjalnej stronie internetowej: <http://www.wirtualnemedia.pl/arttykul/dobre-rady-nowym-liderem-sprzedazy-miesiecznikow-w-dol-tytulow-branzowe-top-141#> [dostęp: 15.12.2013].

³ Ten stereotypowy obraz kobiety, nawiązujący do ideału „Matki Polki” był szeroko omówiony przez Dorotę Zaworską-Nikoniuk (2008: 183–278) i Edytę Zierkiewicz (1998: 71–92).

dejmowana na łamach miesięcznika oscyluje wokół zagadnień związanych z prowadzeniem domu, wychowywaniem dzieci, prezentacją aktualnych trendów w modzie i kosmetyce, a także udzielaniem fachowych porad zdrowotnych, psychologicznych czy też prawnych przez ekspertów wyspecjalizowanych w danej dziedzinie (zob. Bulisz, w druku). Podstawowym celem czasopisma jest udzielanie rad swoim czytelniczkom, a redakcja jest nie tyle źródłem informacji, ile przede wszystkim doradcą i przyjacielem (Wojtak 2006b: 126), który pomaga w rozwiązywaniu problemów i służy dobrymi wskazówkami.

Zgodnie z propozycją metodologiczną wypracowaną i upowszechnioną przez Marię Wojtak odwołując się do pojęcia wzorca gatunkowego, który pod wpływem dynamicznych procesów komunikacyjnych może funkcjonować w trzech wariantach: w postaci wzorca kanonicznego oraz wzorców alternacyjnych i adaptacyjnych (Wojtak 2004a; 2011). Wariantowość wzorca gatunkowego pozwala dostrzec różne realizacje gatunkowego schematu w praktyce komunikacyjnej. Rzadko bowiem się zdarza, żeby wypowiedzi prasowe w pełni przyjmowały postać wzorca kanonicznego. Autorka w swojej monografii przedstawiła gatunki prasowe oraz odmiany gatunkowe, które są charakterystyczne dla ogólnej prasy tradycyjnej. Nie wszystkie jednak występują w prasie poradnikowej dla kobiet.

Komercjalizacja prasy, która nastąpiła z początkiem lat 90., oraz zwiększona konkurencyjność na rynku wydawniczym znacząco wpłynęły na sposób komunikowania się z odbiorcą. Redakcje, chcąc pozyskać jak największą liczbę czytelników, starają się urozmaicać wypowiedzi prasowe, poddając je licznym modyfikacjom i tym samym zwiększając atrakcyjność komunikatu. Podstawowym mechanizmem, uruchamiającym całą gamę przeobrażeń charakterystycznych dla kobiecej prasy poradnikowej, jest wspomniany już redukcjonizm genologiczny. Pojęcie to weszło do genologii lingwistycznej za sprawą Marii Wojtak, która definiuje je jako „zjawisko pomijania w prasie określonego typu niektórych form gatunkowych, wprowadzanie własnych typów wypowiedzi oraz zmianę hierarchii gatunków” (Wojtak 2006b: 127; 2010: 85). Inaczej mówiąc, redukcjonizm genologiczny oznacza rezygnację z publikowania wybranych gatunków prasowych oraz odmian gatunkowych, które należą do stałego kanonu w prasie ogólnej, tradycyjnej, respektującej podział na informację i publicystykę. Jak zauważa autorka, jest to zjawisko charakte-

rystyczne dla prasy specjalistycznej i hobbystycznej (Wojtak 2004b: 180; 2006a: 61).

W prasie poradnikowej dla kobiet selekcja dotyczy niektórych gatunków informacyjnych oraz wybranych odmian gatunkowych. Na łamach „Dobrych Rad” pojawiają się wzmianki, notatki, zapowiedzi, ale rzadko w postaci wzorców kanonicznych. Najczęściej realizują one wzorce alternacyjne i adaptacyjne. Dla prasy kobiecej charakterystyczne jest „zjawisko cieniowania konwencji, tworzenia licznych odmian gatunkowych, eksponowania alternacji lub pożyczek gatunkowych” (Wojtak 2010: 85).

Pomijane są przede wszystkim wybrane gatunki publicystyczne. Nie znajdziemy bowiem w poradnikowej prasie kobiecej: felietonu, komentarza, recenzji, eseju czy artykułu publicystycznego. Sporadycznie pojawiają się reportaże i wywiady, realizujące wzorec kanoniczny. Korzystając z instrumentarium pojęciowego Marii Wojtak, możemy powiedzieć, że w prasie kobiecej mamy do czynienia nie tyle z wywiadem, ile z sylwetką zamkniętą w formie wywiadu.

Redukcjonizm genologiczny służy urozmaiceniu wachlarza konwencji gatunkowych w poradnikowej prasie kobiecej i polega na:

- redukcji wybranych gatunków informacyjnych i publicystycznych oraz ich odmian gatunkowych;
- modyfikowaniu konwencji gatunkowych poprzez alternacje ilościowe i jakościowe oraz adaptacje schematów z innych wzorców gatunkowych, które pociągają za sobą liczne przeobrażenia na płaszczyźnie strukturalnej, pragmatycznej, poznawczej i stylistycznej;
- wprowadzeniu mechanizmu substytucji (poszerzenie zbioru form gatunkowych), czyli uzupełnieniu luki po usunięciu klasycznych gatunków prasowych nowymi formami wypowiedzi, które uatrakcyjniają przekaz prasowy, są to np. infografiki, kolaże tekstowe i kolekcje gatunków;
- nierespektowaniu podziału na informacje i publicystykę, nadawaniu wypowiedziom charakteru komunikatów opisująco-oceniających;
- marginalnym traktowaniu wybranych gatunków, np. reportażu czy wywiadu.

Aby zilustrować, w jaki sposób wyżej wymienione zjawiska są realizowane w praktyce komunikacyjnej w kobiecej prasie poradnikowej, odwołam się teraz do konkretnych przykładów wypowiedzi zaczerpniętych z miesięcznika „Dobre Rady”.

1. Wypowiedzi osobliwe – kolaże i infografiki

W wyniku zastosowania redukcjonizmu genologicznego powstają nowe realizacje gatunku, które zaskakują swoją oryginalnością. Ale mechanizm ten powoduje także wykrystalizowanie się wypowiedzi osobliwych. „Zbiór owych osobliwości tworzą teksty opisowo-oceniające, zbliżone kształtem do publicystyki, ale obudowane wstawkami informacyjnymi i bogato ilustrowane” (Wojtak 2004b: 180).

Przykładem takich form wypowiedzi, które właśnie można uznać za osobliwe, są wspomniane kolaże tekstowe, czyli zbiory różnych tekstów, niepowtarzające się w tym samym układzie. Kolaż tekstowy „oznacza składankę gatunków czy typów wypowiedzi, posługiwanie się cudzym głosem i wielostylowość przekazu” (Wojtak 2003b: 11).

Maria Wojtak, analizując prasę specjalistyczną, wyodrębniła następujące typy kolaży tekstowych:

1) kolaż monotematyczny i wielogatunkowy:

a) kolaż bez wyodrębnionego tekstu centralnego, w którym wszystkie wypowiedzi mają ten sam status;

b) kolaż z wybranym tekstem centralnym, np. wywiadem bądź artykułem publicystycznym i zbiorem wypowiedzi satelickich;

2) kolaż wielotematyczny ze wspólnym hipertematem i wielogatunkowy, tworzące go wypowiedzi należą do publicystyki (Wojtak 2003b: 13).

Kolażowy montaż jest dominującym mechanizmem w prasie poradnikowej dla kobiet. Jego różne układy można znaleźć we wszystkich działach tematycznych czasopisma⁴. Aby wykazać, na czym polega komponowanie kolażowego zlepieńca, odwołam się do kilku przykładów.

W wersji kanonicznej wiadomość prasowa składa się z trzech segmentów: nagłówek, lidu i korpusu. Wiele gatunkowych odmian adaptuje strukturę wiadomości. Podobnie rzecz się ma z kolażowymi wypowiedziami, które zaskakują trójsegmentową budową, tyle że korpusu nie stanowi jeden zwarty tekst, lecz wiele różnych wypowiedzi, najczęściej realizujących wzorce gatunkowe wzmianek

---

⁴ Do stałych działów miesięcznika należą: „Gwiazdy prywatnie”, „Moda i styl”, „Sekrety urody”, „Temat miesiąca”, „Pyszna kuchnia”, „Dobre zdrowie”, „Kobieta i rodzina”, „Dom na medal”, „Czas na relaks”, „Prosto z życia”. We wcześniejszych numerach, do 2010 r., kiedy to redaktorem naczelnym była Beata Dziegielewska, nazwy działów nawiązywały do tytułu miesięcznika: „Dobre Zdrowie”, „Dobre Życie”, „Dobra Kuchnia”, „Dobre Prawo”, „Dobre Decyzje”, „Dobry Relaks”.

i notatek. Poniżej podaję przykład kolażu tekstowego z piątego numeru 2013 r., który, podobnie jak wiadomość, ma tytuł, lid i korpus – złożony z szesnastu różnych komunikatów. Całość opatrzona została wspólnym tytułem: *Ciało do korekty* oraz lidem:

Moda odsłania ciało. Na czasie są spódniczki bez ramiączek. Aby dobrze się w nich prezentować, trzeba poprawić wygląd ud, pośladków i brzucha. Nowoczesne kosmetyki i zabiegi w gabinecie potrafią to zrobić w kilka tygodni. (DR 05/2013: 22)

Jak łatwo się domyślić z treści lidu, wszystkie komunikaty dotyczą pielęgnacji ciała. Mamy więc do czynienia z kolażem monotematycznym i wielogatunkowym, albowiem składanka tekstowa jest bardzo zróżnicowana pod względem gatunkowym. Tworzą ją następujące komunikaty:

a) porady prasowe w formie sygnału:

Kapiel wyszczuplająca nie powinna trwać zbyt długo. Najlepiej od 15 do 20 minut. Piling możemy kupić w drogerii lub zrobić same, np. z gruboziarnistej soli i oliwy.

b) porady prasowe realizujące wzorzec alternacyjny (modyfikacja ilościowa)⁵:

PYTANIE DO EKSPERTA

Czy warto brać tabletki na cellulit? Odpowiada Zuzanna Wędołowska, specjalista ds. żywienia. Suplementy diety mogą pomóc w walce z tym problemem. Zawierają substancje, które przyspieszają spalanie tłuszczu, usprawniają krążenie i chronią przed wolnymi rodnikami. Działają jak dobre kosmetyki, tylko od środka. Ale tabletki mogą być jedynie dodatkiem do zdrowego menu, nie mogą go zastępować. Nie należy też przyjmować kilku suplementów jednocześnie, tylko zdecydować się na jedną kurację.

c) porady prasowe w formie wzmianek:

Modelujące rękawice

Masaż pośladków można zrobić za pomocą sizalowej rękawicy. Usunie ona zrogowaciały naskórek i poprawi krążenie. Idealne są też wilgotne rękawice do masażu Sephora (99 zł). W opakowaniu podobnym do opakowania nawilżających chusteczek znajduje się czternaście. By wygładzić i ujędrnić skórę, codziennie używamy jednej.

Wygładzające zastrzyki

W wymodelowaniu i wygładzeniu pupy pomoże karboksyterapia za pomocą urządzenia Meso-lyse. Lekarz podaje igłą do skóry dwutlenek węgla. Rozpuszcza on komórki tłuszczowe, rozbi-

⁵ Do omówienia tej formy wypowiedzi wrócę w dalszej części wywodu. Szerzej omawiam wzorzec alternacyjny porady prasowej przy charakterystyce jego wzorca kanonicznego i wzorców adaptacyjnych.

ja otaczające je przegrody z tkanki łącznej i poprawia krążenie. Najlepiej wykonać serię 5 zabiegów, koszt jednego: ok. 250 zł (za pupę i uda). Zabieg można robić m.in. na łydki, kolana i brzuch.

d) porady prasowe w formie notatek:

Wyszczuplający masaż

Dobrym sposobem na piękne uda jest masaż bańką chińską w gabinecie. Joanna Koroniewska polecała go naszym młodym mamom, bo pomaga wrócić do sylwetki sprzed ciąży. – Taki masaż można też robić w domu – przekonuje kosmetolog Maria Koniec. Gumowe bańki kupimy w aptece za 20–30 zł. Najpierw trzeba posmarować uda oliwką, oprzeć nogę wyżej, potem przyssać bańkę i przesuwać ją ruchami pionowymi lub kolistymi. Ostatni ruch powinien kończyć się w okolicy pachwiny. Im mocniej bańka zassie skórę, tym masaż będzie intensywniejszy. Na początku jest bolesny, mogą też pojawić się po nim siniaki. Przeciwwskazaniem do zabiegu jest skłonność do pękających naczynek i żyłaków.

Płaski brzuch

Większość z nas marzy o wyszczupleniu i ujędrnieniu okolic brzucha. Pomogą w tym regularne kąpiele, np. z kilkoma kroplami olejku grejpfrutowego albo specjalnej wyszczuplającej soli, np. Armed. Po kąpielu warto nałożyć balsam przyśpieszający spalanie tłuszczu, np. z kofeiną, l-karnityną. Nanosimy go zgodnie z ruchem wskazówek zegara. W ten sposób pobudzamy pracę jelit. Dwa razy w tygodniu rozprowadzamy kosmetyk grubą warstwą i okręcamy talię folią – radzi kosmetolog Maria Koniec. – Wtedy zadziała intensywniej. Wygląd brzucha poprawią też chłodne bandaże marki Marion. Są nasączone substancjami antycellulitowymi i ujędrniającymi. Owijamy nimi talię dwa razy w tygodniu na 20 minut.

Wymienione powyżej przykłady wypowiedzi nie wyczerpują repertuaru gatunków tworzących opisywany kolaż. Aby wykazać różnorodność form kolażowych, odniosę się do jeszcze jednego komunikatu, który jest częścią omawianego powyżej kolażu tekstowego. Jest to tekst zatytułowany *Cellulit – fakty i mity*, na który składa się pięć wzmianek. Mamy więc do czynienia z kolażem w kolażu. Gdyby zliczyć wszystkie wypowiedzi, składające się na cały kolaż, byłoby ich aż 24. Redaktorzy nie starają się ich uporządkować, lecz wprost żonglują krótkimi formami na łamach prezentowanego czasopisma. Można stwierdzić, że cechą takiego kolażu jest dekompozycja korpusu. To odbiorca, zapoznając się z treścią, scala wszystko w jedną całość. Bogaty materiał ilustracyjny oraz różnorodność form wypowiedzi dynamizują przekaz i czynią go bardziej atrakcyjnym dla czytelniczek.

Na kolaż mogą składać się jeszcze inne kompozycje gatunkowe. Tytuł: *Czy warto się opalać?* (DR 06/2013: 30–31) wiąże cztery formy wypowiedzi, zawierające odmienne rejestry słowne. Oto ich fragmenty:

a) głos celebrytek:

Wolę być blada niż szkodzić skórze

Anna Głogowska – tancerka, prowadzi w Polsacie program „Tylko taniec. Got to Dance”

Jestem ciepłolubnym stworzeniem, dlatego co roku nie mogę doczekać się lata. Uwielbiam słońce i opaleniznę, ale delikatną. Moje ciało łapie najładniejszy kolor nad morzem, przy lekko zachmurzonym niebie. Nigdy nie opalam się na heban, bo wiem, że to szkodzi skórze [...].

Z lekką opalenizną czuję się piękniejsza

Agnieszka Włodarczyk – aktorka znana m.in. z serialu „Plebania” i filmu „Sara”

Lubię się opalać, bo lekko ozłocona skóra wygląda lepiej niż blada. Ale kiedyś przesadziłam ze słońcem. Rzadko używałam filtrów i zdarzały mi się poparzenia. Niby wiedziałam, że słońce jest niebezpieczne, ale nie myślałam o tym [...].

b) głos eksperta:

Dr n. med. Iwona Pniewska, dermatolog z gabinetu Medix Art.-Derm w Warszawie

Niestety, nie ma czegoś takiego jak bezpieczne opalanie, więc najlepiej nie opalać się wcale. Barwnik, który pojawia się na naszej skórze, to zawsze reakcja obronna organizmu, a efektem intensywnych kąpiei słonecznych czy seansów w solarium są zmarszczki, przebarwienia i nowotwory skóry [...].

c) głos redakcji:

Kremu z filtrem nie opłaca się oszczędzać. Tylko gdy naniesimy grubą warstwę, zapewni skórze taką ochronę, jaką deklaruje producent. Na twarz najlepiej nakładać porcję odpowiadającą łyżeczce do herbaty, a na ciało – dwóm łyżeczkom stołowym. Pamiętajmy, że co roku trzeba kupować nowe kosmetyki z filtrem [...].

We wrześniowym wydaniu miesięcznika „Dobre Rady” z 2013 r. znajdziemy także rozbudowany kolaż, na który składa się 12 różnych wypowiedzi prasowych. Kolaż został umieszczony w dziale „Zdrowie”, a jego tytuł nawiązujący do utrwalonego w świadomości frazeologizmu brzmi następująco: *Co mi leży na żołądku?* (DR 09/2013: 56–59). Całość została opatrzona nie tylko wspólnym tytułem, ale także lidem, który wprowadza w prezentowane zagadnienie:

Stres, szybkie tempo życia i niezdrowa dieta sprawiają, że właściwie każda z nas ma kłopoty z żołądkiem. Ból brzucha, biegunka czy zgaga utrudniają życie. Komplikują kontakty towarzyskie i przeszkadzają w pracy. Co z tym robić?

Centralny segment stanowi wywiad ze specjalistą, natomiast pozostałe formy satelickie – to wzmianki i notatki. Aby urozmaicić architekturę tekstu, redakcja często wykorzystuje formę wypunktowania (przykład w dalszej części arty-

ku). Obok wywiadu pojawia się także krótki biogram bohatera wywiadu, mający utwierdzać czytelnickę w przekonaniu, że przedstawione informacje zostały przygotowane profesjonalnie przez specjalistę:

Prof. dr hab. Grażyna Rydzewska – konsultant krajowy w dziedzinie gastroenterologii, kierownik Kliniki Gastroenterologii CSK MSW wyjaśnia, dlaczego dokuczają nam bóle brzucha i jak sobie z nimi radzić.

Wywiad ma charakter czysto poznawczy, jego celem jest popularyzowanie wiedzy. Nie będę przytaczała go w całości, gdyż jest zbyt obszerny. Przywołam kilka pytań, które pokazują, w jaki sposób prezentowana jest problematyka:

Czy to prawda, że za nasze kłopoty odpowiadają alergię i różnego typu nietolerancje pokarmowe?
Jakie potrawy nie służą żołądkowi?
Czy sposób przyrządzania i przechowywania potraw też może szkodzić?
Czy stres może być przyczyną bólu brzucha?
Co robić, gdy mamy wrażliwe jelita?
Podobno wrzody zwykle „odzywają się” jesienią. To prawda?
Czy można się leczyć domowymi sposobami?

Pozostałe formy wypowiedzi, składające się na prezentowany kolaż, to wspomniane już wzmianki i notatki. Są to wypowiedzi uzupełniające informacje, które nie pojawiły się w tekście centralnym. Ponieważ jest ich wiele, przywołam tylko kilka wybranych:

70% ludzi jest nosicielem bakterii *Helicobacter pylori*, powoduje ona wrzody żołądka, a wykrywa ją proste badanie. By się jej pozbyć, trzeba przyjąć antybiotyki.

Mizercia nie dla każdego

Warzywa i owoce zwykle są bardzo korzystne dla układu pokarmowego. Należy jednak pamiętać, że jest jeden wyjątek. Bardzo ciężkostrawne są świeże ogórki. Dlatego nie powinny ich jeść osoby z problemami żołądkowymi, bo mogą wywołać u nich wzdęcie lub zgagę. Lepiej zastąpić je kiszonymi, które są lepiej przyswajalne.

Tak dają o sobie znać wrzody

Mogą pojawić się w żołądku lub dwunastnicy. Łatwo je odróżnić dzięki charakterystycznym objawom. Ból w górnej części brzucha, występujący na czczo albo tuż po zjedzeniu przekąski, to sygnał kłopotów z błoną śluzową żołądka. Jeśli zaś dolegliwości pojawiają się godzinę dwie po posiłku, wrzody prawdopodobnie pojawiły się w dwunastnicy. Jednak często zdarza się, że choroba w obu przypadkach przebiega bez żadnych objawów albo występują tylko mdłości, które można łatwo pomylić z niestrawnością.

Zauważalną tendencją w sposobie redagowania wzmianek i notatek jest wykorzystywanie cyfr, które mają systematyzować i porządkować podane informacje. Oto przykład:

5 sposobów na niestrawność

- 1 Należy jeść kilka lekkich posiłków dziennie, najlepiej co trzy–cztery godziny.
- 2 Trzeba powoli i dokładnie przeżuwać pokarmy.
- 3 Warto unikać dań smażony i tłustych.
- 4 Aby złagodzić ból, lepiej zażyć paracetamol niż aspirynę, która zawiera kwas acetylosalicylowy.
- 5 Koniecznie trzeba nauczyć się pokonywać stres.

Zbiór przedstawionych wyżej wypowiedzi tworzy kolaż monotematyczny oraz wielogatunkowy, z wywiadem jako tekstem centralnym. Jednak w analizowanej prasie mogą pojawić się inne układy tekstów, w których centralne miejsce może zajmować wiadomość lub sylwetka.

W kobiecej prasie poradnikowej występują także kolaże wielotematyczne, ze wspólnym hipertematem i jednocześnie wielogatunkowe. Aby pokazać różnicę pomiędzy dwoma typami kolażu, podam przykłady wypowiedzi również z działu „Zdrowie”. Poniższe teksty pochodzą z „Dobrych Rad” i zostały zgrupowane pod jednym tytułem: *Receptury nie tylko z natury* (DR 08/2013: 68–69). Wśród nich możemy znaleźć wypowiedzi redakcji i wypowiedzi czytelniczek, a także komunikaty, które można uznać za formę reklamy. Pod względem gatunkowym są to porady realizujące schemat struktur wzmianki lub notatki. Tym, co je wyróżnia na tle przedstawionych wcześniej kolaży, jest fakt, że są bardzo zróżnicowane tematycznie. Każda wypowiedź porusza inne zagadnienie, ale łączy je jeden hipertemat – zdrowie. Wszystkich tekstów, które tworzą kolażową mozaikę, jest aż 11. Przywołam tylko kilka z nich:

Nie bójmy się ślimaków

Słuch jest zmysłem, który umożliwia rozwój mowy i inteligencji. Dlatego tak ważne jest, aby już najmłodszym dzieciom z wadami słuchu wszczepiać implanty ślimakowe. Od 2002 r., za sprawą Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy, rozpoczęto wykonywanie przesiewowych badań słuchu u wszystkich noworodków w Polsce. Dzięki temu bardzo wcześnie można stwierdzić problem i zacząć leczenie. To daje szansę na normalny rozwój dziecka z wadą słuchu. Implanty ślimakowe można też stosować u dorosłych, którzy utracili słuch np. w wyniku wypadku lub w związku z wiekiem. Wszczepienie implantów refunduje NFZ, a do zabiegu nie ma długich kolejek.

Eliksir na wzmocnienie

Biorę po trzy łyżki nasion kopru i umytych płatków róży. Gotuję przez 10 minut w dwóch

szklankach wody. Odcedzam, studzę. Piję codziennie po dwie szklanki. Barbara Czaplą, Gdynia

Bez łakoci zdrowiej

Często nie zdajemy sobie sprawy, jak wiele cukru jest w produktach, które uchodzą za zdrowe w napojach, płatkach śniadaniowych, sosach warzywnych. Sięgamy po nie bez wyrzutu sumienia i dajemy je dzieciom. Tymczasem to cukier ponosi winę za nadwagę i przyczynia się do rozwoju cukrzycy. O tym, jak go wyeliminować z diety, czym zastąpić słodycze i jak znaleźć do tego motywację, przeczytamy w poradniku Jacoba Teitelbauma i Deborah Kennedy „Cukier dzieci nie krzepi”. W tej przystępnie napisanej książce możemy notować własne postępy w walce ze słodkim wrogiem i dopisywać swoje przepisy.

Lawenda na obrzęki

Do litra wrzącej wody wrzucam garść suszonych kwiatów lawendy. Po kwadransie wylewam napar do miski. Moczę w niej nogi przez około 10 minut. Dokładnie osuszam stopy i wcieram w nie krem z mentolem. Anna Sternik, Warszawa

Serce na doping

Ryzyko zapadnięcia na choroby układu krążenia można obniżyć o ponad 90 procent. Wystarczy wprowadzić kilka zdrowych zmian do trybu życia. W jadłospisie na stałe powinny zagościć ryby i warzywa. Stres pomagają rozładować ćwiczenia fizyczne, na które trzeba przeznaczyć przynajmniej pół godziny dziennie. Należy też unikać picia alkoholu i palenia, również biernego. Po czterdziestce warto zaś wspomóc serce suplementami, np. Doppelherz aktiv Koenzym Q10 (25 zł/30 kaps.). A do torebki wrzucmy lecznicze ziołowe Cukierki Pokrzywowe Reutter (7,5 zł). Zawierają wyciągi, które mają właściwości ochronne dla serca.

Wakacyjny niezbędnik

Nawet na krótkie wypady za miasto trzeba wziąć ze sobą dobrze zaopatrzoną kosmetyczkę. Żeby chwil relaksu nie popsuly nam chmary komarów, warto do niej wrzucić tabletki Komar (15 zł/20 kaps.). Zawierają witaminy z grupy B i naturalne wyciągi z ziół. Dzięki nim zapach potu staje się nieznośny dla latających krwiopijców. Jeśli jednak któryś ukąsi, zamiast drapać bąbel, lepiej posmarować to miejsce żelem Ziąja antybzzz (7 zł/30 ml), który łagodzi obrzęk i swędzenie. Mało miejsca w walizce zajmie zestaw do zębów w miniaturowej wersji, np. Jordan Go! (17 zł). Można też zabrać ze sobą pastę Colgate Total Pro-Interdental (11 zł/75 ml), która chroni zęby przed bakteriami przez 12 godzin i usuwa płytkę nazębną z miejsc, do których trudno dotrzeć szczoteczką.

Kolaże tekstowe pozwalają na eksponowanie różnych rejestrów i sposobów wystowienia. W obrębie jednego kolażu mamy do czynienia zarówno z głosem redakcji, głosem ekspertów w danej dziedzinie, celebrytów (aktorów, piosenek, które mogą uchodzić za wzór do naśladowania dla modelowej czytelniczki), jak i głosem samych czytelniczek. Wielogłosowość pociąga za sobą stylistyczne urozmaicenie przekazu prasowego. Całość staje się bardziej atrakcyjna i ciekawa.

Kolażowego charakteru dodają kolorowe ilustracje, rozmieszczone pomiędzy przedstawionymi wyżej wypowiedziami. Strukturalny konceptyzm redakcji polega na przemieszaniu zdjęć i krótkich form wypowiedzi oraz scaleniu ich pod jednym tytułem.

Kolejną osobliwą formę wypowiedzi w kobiecej prasie poradnikowej stanowią infografiki. Jest to kategoria sztuki ilustracyjnej, która wykorzystuje fotografie do prezentacji różnych informacji. „Infografia jest połączeniem informacji słownej z informacją obrazową. Termin pochodzi od słów informacja i fotografia” (Wolny-Zmorzyński 2009: 356).

Wypowiedzi otaczające fotografie pod względem strukturalnym przypominają wzmianki. Są jednogłosowe i monotematyczne, gdyż dotyczą jednego zagadnienia, które jest centralnym obiektem na fotografii. Zazwyczaj łączą informowanie z poradą. Nie są jednak autonomiczne, gdyż są zależne od załączonej ilustracji, zdjęcia czy szkicu. Całość zawsze jest zwieńczona wspólnym tytułem i lidem. Przykład infografiki z „Dobrych Rad” zawiera ilustracja 1.

Wykorzystanie infografiki służy uatrakcyjnieniu szaty graficznej czasopisma, a także ma przyciągać uwagę czytelniczek. Jest to przejaw zmniejszenia ilości przekazu werbalnego na rzecz innego kodu semiotycznego, jakim jest obraz. Jak zauważa Stanisław Gajda,

chyba najbardziej rzucającą się w oczy właściwością dyskursów medialnych jest szerzenie się w nich obrazów. Wypierają one pismo i język werbalny z roli podstawowego środka budowy dyskursu. Wygląda na to, że tradycyjny paradygmat kultury oparty na dominacji druku ustępuje nowemu paradygmatowi z przewagą kodu audiowizualnego. Nowe elity myślą bardziej obrazami i dźwiękami niż słowami (Gajda 2012: 21).

2. Porada prasowa – alternacje i adaptacje oraz kolekcje form gatunkowych

Dominującym gatunkiem w omawianym czasopiśmie jest porada prasowa. W „Dobrych Radach” jest ona realizowana w wariantcie kanonicznym, który ma dwie odmiany: porady prasowej stowarzyszonej z listem i porady prasowej autonomicznej, czyli samodzielnej – bez listu czytelniczki do redakcji (Smół 2010: 263). Tym, co decyduje o tożsamości analizowanego gatunku, jest przede wszystkim aspekt pragmatyczny. Pomimo różnych przekształceń i modyfikacji porady prasowej, które obejmują płaszczyznę strukturalną, tematyczną i stylistyczną, cel komunikatu pozostaje niezmienny. Jest nim bowiem chęć udziele-

twój dom na medal

Z nami łatwiej żyć

Porządek w szafie

Każda kobieta marzy, by w szafie był porządek. Ciągłe postanawiamy sobie, że wreszcie go zrobimy. To łatwe zadanie, gdy wszystko układamy według planu.

Złożone bluzki
łatwiej utrzymać w porządku, gdy każdy stosik znajduje się na osobnym półce. Prawina jest małej szerokości 35-40 cm. Tak lepiej rozmieścić niż jedna, długa półka.

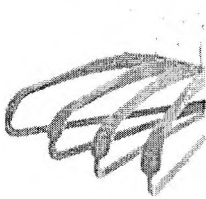
Szufflady
na bieliznę powinny znaleźć się w każdej szafie. Najwygodniejsze przechowują się w nich skarpki, skarpetki i gąbki.

Najwyższe półki
są idealne, by umieścić na nich duże pudła z rezerwy. W nich sezonowe ubrania i te, które rzadko nosimy.

Rełingi w szafie
powinny być dwa, najlepiej na tej samej wysokości. Jeden na wieszaki z marynarkami i koszulami, a drugi na długie ubrania, płaszcze i sukienki. Pod tymi na krótkie rzeczy. Wystarczy zosławo 100 cm wliczyć do szafy. Jeśli można zasłonić je dodatkową półką wieszaki.

Wysuwany wieszak to praktycznie rozwiązanie na spodnie. Mieszo nawet okraszane per. Tak przechowywane spodnie się nie gniłi, łatwiej również powiesić, zdjąć.

DOPASOWANY WIESZAK

Swetry
Zamiast okładać je na półce, można je powiesić na wieszakach z zaokrąglonymi łagodnie ramionami, np. Tchibo, 39,95 zł/8 szt.

Marynarki i koszule
Na wieszakach z drewna lub z grubego tworzywa, np. 1, Ikea, 7,99 zł/8 szt. Najlepiej wieszak marynarki. Koszule można umieścić na pionowym szelaku z kieszonkami wieszakami np. 2, Tchibo, 29,95 zł. To dobry sposób, by oszczędzić miejsce w szafie.

Sukienki
Te z cienkiego, śliskiego materiału mogą spadać z wieszaka. B, temu zapobiec, przyklejamy do niego gumkę w pasek, np. Tchibo, 19,95 zł/20 szt. Można też obwiązać ramiona zwykłego, pastilkowego wieszaka gumką recuzynką.

86 GARM. WARSZ. 1. 2013

Ilustracja 1. „Dobre Rady” 11/2013: 86

nia komuś rady, wskazówki i skłonienie go do postępowania według wskazanego zalecenia. Zanim przejdę do omówienia wzorców alternacyjnych i adaptacyjnych porady prasowej, chciałabym szkiecowo przedstawić jej realizację w wariancie kanonicznym. Oto przykład porady prasowej stowarzyszonej z listem:

Mam dobrego męża i troje dzieci, które świetnie się uczą. Mąż pracuje, niczego właściwie nam nie brakuje, a mimo to nie czuję się szczęśliwa. Całe dni upływają mi na zajmowaniu się domem i rodziną. Każdy ma swoje sprawy, zajęcia, a moja rola sprowadza się do bycia kucharką i sprzątaczką. Koleżanki mnie nie rozumieją, mówią, że mam dobrze, bo nie muszę się martwić o byt. Ale przecież pieniądze to nie wszystko. Renata, Zamość

Większość osób może tylko pomarzyć o sytuacji, w jakiej się Pani znajduje. Nie musi Pani martwić się o finanse, ma Pani czas dla rodziny. A jednak czegoś Pani brakuje. Trudno się dziwić, bo każdy człowiek oprócz obowiązków musi mieć chwile tylko dla siebie. Dbanie o rodzinę jest ważne, ale istotne jest też rozwijanie siebie, swoich pasji. To daje nam poczucie spełnienia. Musi Pani znaleźć coś, co da Pani osobistą satysfakcję. Posłuchać, co Pani w duszy gra. Może warto zapisać się na zajęcia fitness do klubu albo na kurs językowy? A może zaangażować się w działalność społeczną? W Zamościu działa wspaniałe Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym „Krok za krokiem”, które zawsze szuka wolontariuszy. Pomoc innym daje olbrzymią radość i satysfakcję. Powodzenia! (DR 02/2014: 38)

Na strukturę powyższej wypowiedzi składają się dwie części. Pierwsza z nich to list czytelniczki, druga to odpowiedź redakcji. Przez takie rozczłonkowanie korpus tekstu zyskuje na atrakcyjności, gdyż staje się wielogłosowy, a przez to także wielostylowy. Powyższy przykład bardzo dobrze oddaje także kolejną cechę prasy kobiecej, mianowicie eksponowanie interakcyjnego sposobu komunikowania (Wojtak 2006b: 115–127).

Porada prasowa jest gatunkiem, który cieszy się największą frekwencją w analizowanej prasie. Jego częste pojawianie się na łamach czasopisma w tej samej formie (tzw. wzorcu kanonicznym) mogłoby czytelnikowi wydawać się mało atrakcyjne. Dlatego redaktorzy uciekają od manierecznej powtarzalności i poszukują nowych form wypowiedzi, które urozmaicałyby klasyczny repertuar gatunków prasowych. W związku z tym prezentowany gatunek ulega ciągłym modyfikacjom ilościowym i jakościowym, tworząc wzorce alternacyjne. Przykładem modyfikacji ilościowej jest redukcja listu do jednego pytania:

Noszę rozmiar 42. Jak powinnam się ubierać, by wyglądać szczupłej?

Kobiety o pełnych kształtach często popełniają błąd i noszą luźne ubrania. Tymczasem lepiej wybierać te bliższe ciała. Nie mogą być jednak zbyt obcisłe, bo podkreślają krągłości. W sklepach jest dużo dwukolorowych sukienek, które modelują figurę. Ciemne pasy po bokach i jasny przód wyszczuplają i wydłużają sylwetkę. Ładnie też zarysowują talię. (DR 05/2013: 20)

Częściej jednak porada prasowa czerpie z obcych schematów gatunkowych, co sprzyja powstaniu różnych wzorców adaptacyjnych tego gatunku. W ten sposób powstają porady prasowe w formie wiadomości czy też porady prasowe w formie wywiadu. Małgorzata Kita, wieloletnia badaczka wywiadów prasowych, zauważa, że „nastawienie na formę w dzisiejszym polu dziennikarskim sprzyja grze z konwencją wywiadu – powstają wywiady hybrydyczne, w przestrzeń wywiadu wpisuje się nowe moduły innych form gatunkowych” (Kita 2011: 210). Porada prasowa w prasie poradnikowej dla kobiet zapożycza strukturę z kanonicznego wzorca wywiadu. Tym, co się nie zmienia, jest aspekt pragmatyczny, który według klasyfikacji aktów mowy Johna Searle’a przyjmuje postać dyrektywy, a jej celem jest wywarcie nacisku na odbiorcę i skłonienie do działania według wskazanego zalecenia. Poniżej przytaczam tytuł, lid oraz fragment porady prasowej realizującej wzorzec strukturalny wywiadu prasowego:

Czy to już nadciśnienie?

Ta choroba rozwija się podstępnie. Bywa, że przez wiele lat nie wysyła żadnych sygnałów i może nas wpędzać w poważne tarapaty. A przecież tak łatwo zapanować nad ciśnieniem. Potrzebne są tylko dobry aparat do pomiarów, niewielkie zmiany w diecie oraz ochota na codzienną gimnastykę.

- [...] A jak zapanować nad ciśnieniem? Czy są sposoby, by je obniżyć?

- Ależ oczywiście. Podstawową zasadą jest wprowadzenie niewielkich zmian w stylu życia. Wskazany jest wysiłek fizyczny, czyli spacer, marszobieg, jazda na rowerze, pływanie, codzienna gimnastyka, a nawet taniec. Także odpowiednia dieta, najlepiej śródziemnomorska, bogata w warzywa i owoce, może nam pomóc w „zbijaniu” ciśnienia. Osoby z podwyższonym wynikiem bezwzględnie muszą wyeliminować z jadłospisu produkty zawierające sól oraz konserwy. Konieczne jest też racjonalne odchudzanie, bo z każdym zgubionym kilogramem ciśnienie tętnicze obniża się średnio o 0,8 mmHg. My, kardiolodzy, bezustannie przypominamy, że do jego obniżenia istotnie przyczynia się rzucenie palenia tytoniu i ograniczenie picia alkoholu. Mężczyzna nie powinien wypijać więcej niż 30 ml czystego etanolu, czyli półtora kieliszka wina na dobę. Kobieta może sobie pozwolić najwyżej na 20 ml. Tyle jest w lampce trunku.

- Gdy to nie pomoże, konieczne są leki? Czy rzeczywiście trzeba je brać do końca życia?

- Niestety, tak. Raz rozpoznane nadciśnienie towarzyszy nam już do końca życia. Jeśli nie pomogą dieta i zwiększenie dawki ruchu, konieczne jest dobranie odpowiednich leków. Należy je przyjmować sumiennie, regularnie i zazwyczaj już na zawsze [...]. (DR 06/2013: 58-59)

Przedstawiony fragment wpisuje się w konwencję porady prasowej, chociaż zewnętrzne wyznaczniki pokazują, że realizuje on wzorzec wywiadu. Małgorzata Kita wyodrębniła następujące cechy wywiadu, które spełnia w praktyce komunikacyjnej zaprezentowany powyżej przykład porady prasowej:

- dialogowa struktura;
- dwie kategorie uczestników dialogu: przeprowadzający wywiad (redaktor) i udzielający wywiadu (ekspert, w analizowanym przypadku - lekarz);
- dialog jest tworzony przez ciągi pytań (krótkich) dziennikarza i odpowiedzi (dłuższych) udzielającego wywiadu, przekazywanych w mowie niezależnej;
- dialog funkcjonuje (ma funkcjonować) w odbiorze masowym dla wirtualnego odbiorcy (Kita 1998: 166).

Najbardziej charakterystycznym zjawiskiem dla porad prasowych jest układanie się w kolekcje gatunków, a więc zbiory powtarzających się form wypowiedzi. W miesięczniku „Dobre Rady” stałą konwencją jest współwystępowanie obok siebie: porad prasowych przysyłanych przez czytelniczki, krótkich recenzji nawiązujących pod względem strukturalnym do wzmianki lub notatki oraz kalendarium.

Wszystkie trzy formy wypowiedzi umieszczane są w dziale „Giełda dobrych rad”. Można powiedzieć, że jest to kolekcja odmian gatunkowych, charakterystyczna dla miesięcznika „Dobre Rady”. Czasopismo od początku pojawienia się na rynku wydawniczym utrwała opisywaną kolekcję gatunków w praktyce komunikacyjnej. Oto przykłady zaczerpnięte z wrześnieowego wydania z 2013 r.:

a) rady czytelniczek:

Kuchnia na błysk

Skórką z cytryny dokładnie wyczyścimy glazurę i ceramiczne płytki kuchenne. Przecieramy nią dokładnie całą zabrudzoną powierzchnię, następnie zmywamy ciepłą wodą i na końcu wycieramy. Po takim sprzątaniu w całym mieszkaniu pięknie pachnie. Magda, Wrocław

Egzamin z dojrzałości

Szybki test wystarczy, aby sprawdzić, czy ananas jest dojrzały. W środku pióropusza liści znajdujemy najmniejszy listek i go wyciągamy. Jeśli łatwo wychodzi, oznacza to, że ananas jest dojrzały. Jeśli trudno go wyciągnąć, wtedy lepiej poczekać 2-3 dni i dopiero zjeść owoc. Ewa, Płock

Klocki w kąpieli

Moje dzieci mają kilka zestawów plastikowych klocków. Mycie każdego z osobna zajmowało mi bardzo dużo czasu. Wpadłam więc na pomysł, by wrzucić je do starej poszewki na poduszkę, delikatnie sfastrygować i włożyć do pralki. Klocki umyły się doskonale. Od tamtej pory pierę je w ten sposób co dwa tygodnie. Monika, Gniezno.

b) krótkie recenzje nowości wydawniczych w formie wzmianki lub notatki:

Przeczytałam i polecam

Sheila Webster Boneham, „Poradnik dla właścicieli psów”, Rebis, 39,90

Od niespełna roku jestem właścicielką jamnika. Niestety, potrafi on w mgnieniu oka przeko-

pać cały ogródek. Nie miałam pojęcia, co zrobić. Zwłaszcza że ta rasa ma we krwi zamilowanie do kopania. Pomocny okazał się „Poradnik dla właścicieli psów”. Zgodnie ze wskazówkami z książki zrobiłam czworonogowi piaskownicę. Zakopałam w niej jego ulubiony przysmak. Przeprowadziłam psa, a kiedy zaczął kopać, pochwaliłam. Tak samo, gdy wygrzebał smakołyk. Ćwiczyliśmy tak przez kilka dni. Po tygodniu kopał tylko w tym miejscu. Basia

c) kalendarium:

Wrzesień 2013

Pamiętaj w tym miesiącu o kwiatkach dla:

2 września Stefana

3 września Izabeli

5 września Doroty

8 września Marii

29 września Michała

Przedstawiona powyżej kolekcja gatunków, utrwalana przez miesięcznik „Dobre Rady”, pokazuje, że strukturalny aspekt wzorca gatunkowego może pełnić szczególnie ważną rolę we współczesnym dyskursie prasowym. Konceptyzm strukturalny redaktorów pozwala tworzyć nowe jakości konwencji gatunkowych.

Do najważniejszych komunikacyjnych uwarunkowań, decydujących o pojawieniu się mechanizmu redukcjonizmu genologicznego w analizowanej prasie, należą następujące zjawiska:

- próba zwiększenia atrakcyjności przekazu, troska o zróżnicowane sposoby prezentowania wypowiedzi prasowych poprzez urozmaicenie architektoniki tekstów (koncept strukturalny);
- eksponowanie interakcyjnego stylu komunikacji;
- eksponowanie wielogłosowości, a tym samym wielostylowości w sposobach wysłowienia.

Mechanizm zmian jest zatem trwały, prasa kobieca znajduje jednak sposoby na niepowtarzalne realizacje, co się dobitnie uwydatnia, gdy porównamy przejawy redukcjonizmu genologicznego w prasie regionalnej, młodzieżowej czy motoryzacyjnej (Wojtak 2003a; 2004b; 2006b).

Literatura

Bulisz E., *Wartości i wartościowanie w prasie poradnikowej dla kobiet na przykładzie miesięcznika „Dobre Rady”*, w druku.

- Gajda S., 2012, *Media – stylowy tygiel współczesnej polszczyzny. – Język w mediach. Antologia*, red. M. Kita, I. Loewe, Katowice, s. 15–23.
- Kita M., 1998, *Wywiad prasowy: język – gatunek – interakcja*, Katowice.
- Kita M., 2011, *Śmierć wywiadu? Gatunek w ponowoczesnej Polsce. – Gatunki mowy i ich ewolucja. T. 4: Gatunek a komunikacja społeczna*, red. D. Ostaszewska, Katowice, s. 201–211.
- Smół J., 2010, *Lingwistyka tekstu i teoria dyskursu medialnego w analizie porad prasowych. – Współczesne nurty badawcze młodych naukowców*, red. D. Czajkowska-Ziobrowska, M. Gwoździčka-Piotrowska, Poznań, s. 257–263.
- Wojtak M., 2003a, *Gatunkowa wielokształtność tekstów z „Dziennika Wschodniego”. – Media lokalne w świecie wolności i ograniczeń*, red. I. Borkowski, A. Woźny, Wrocław, s. 50–67.
- Wojtak M., 2003b, *Kolaże tekstowe jako forma komunikacji publicystycznej*, „*Studia Językoznawcze*”, t. 2, Szczecin, s. 9–27.
- Wojtak M., 2004a, *Gatunki prasowe*, Lublin.
- Wojtak M., 2004b, *Przejawy kunsztu stylizatorskiego w artykułach z prasy wyspecjalizowanej*, „*Poznańskie Spotkania Językoznawcze*”, t. 13, Poznań, s. 179–187.
- Wojtak M., 2006a, *Gatunki mowy charakterystyczne dla prasy motoryzacyjnej*, „*Prace Językoznawcze*”, t. VIII, s. 61–77.
- Wojtak M., 2006b, *Interakcyjny styl komunikowania we współczesnej prasie kobiecej. – Teksty kultury. Oblicza komunikacji XXI wieku*, t. 1, red. J. Mazur, M. Rzeszutko-Iwan Lublin, s. 115–127.
- Wojtak M., 2010, *Styl dziennikarstwa prasowego w perspektywie dyskursywnej. Styl – dyskurs – media*, red. B. Bogolebska, M. Worsowicz, Łódź, s. 81–91.
- Wolny-Zmorzyński K., 2009, *Gatunki dziennikarskie na przelomie XX i XXI wieku – próba charakterystyki. – Współczesne media. Status, aksjologia, funkcjonowanie*, red. I. Hofman, D. Kępa-Figura, Lublin, s. 355–361.
- Zaworska-Nikoniuk D., 2008, *Wzory kobiecości i męskości w polskiej prasie dla kobiet XXI wieku*, Toruń, s. 183–278.
- Zierkiewicz E., 1998, *Analiza wybranych porad udzielanych czytelnikom na łamach czasopism kobiecych*, „*Teraźniejszość – Człowiek – Edukacja*”, nr 4, s. 71–92.

*The phenomenon of genologic reductionism
in contemporary magazines for women*

The aim of the article is to present the phenomenon of genologic reductionism and its influence on modifying the genre conventions in contemporary magazines for women. The analysis includes selected genres and varieties of genres that occur in the magazine „Dobre Rady”. The author presents particular forms of expression, such as collages, ico-

nographies and other collections of genres' forms that have arisen as a result of genologic reductionism. There are also displayed/showed alternation and adaptation patterns of the press guidance that may be recognized as the most representative for this particular kind of press magazines. The researches are included in genologic linguistics that is oriented on media studies. In her deliberations, the author derives from methodological inspirations of Maria Wojtak, using the conceptual instrumentarium and analytical techniques elaborated by the scholar.

Keywords: *phenomenon genologic reductionism, media studies.*